

festes i comèdies d'aquella època en terres espanyoles; però es tractava d'una imitació castellana de l'it. *bottarga*, personatge del teatre popular i de les festes carnavalesques, caracteritzat per una pintoresca disfressa de calçons amples, llargs i vermells, introduïda pel comediant Stefanello *Bottarga* (S. XVI); ha restat avui en el folklore castellà (en particular el de l'Alcàrria).

Inútil per a nosaltres deturar-nos més en el sentit primitiu italià de 'caviar' (que és comú a moltes llengües europees i que prové del grec d'Egipte i en definitiva del copte): tot això es pot veure raonat i provat en el meu treball¹ (i en la bibliografia que hi aplego i rectifico). En la nostra llengua el mot ha passat només a certs parlars valencians, com a nom dels calçons folgats i amb coloraines (Escrig, 1851), d'on després *botarga* 'home molt gras' a l'Alt Maestrat (AlcM). Sembla que partint d'això i amb el caràcter de comparació tràgica i macabra, tingué algun ús en comarques del Principat, aplicat a una caixa de morts. Almenys això és el que llegim en una cançó popular recollida pels corresponsals de Milà i Fontanals en el Gironès: un pare que es penedeix de la seva excessiva severitat i se'n plany tardanament: «totes <s>han [mort] emmetzinadas! / las 'gues deixadas tractar / ab aquells qu'ellas tractavan / --- / son pare n'és pel camí / que las joyas li portava: / ya n'encontra dos fustérs, que feyan una *botarga*. / —Ay fustérs, los bons fusters, per qui feu aqueixa caxa?» (Romillo, 336C).

DERIV.: *Abotargar-se* «abotagarse o hincharse» (Escrig, 1851), *abotargat*, *abotargament* (id.), sobretot valencià, si bé també usat en alguns ambients de llenguatge poc acurat a Barcelona i altres bandes; cal tenir en compte que la forma genuïna i correcta en castellà mateix és *abotagado*, que no es deriva del nom de la moixiganga sinó com a vella formació castellana des de la família del nostre *BOT* (cf. cast. *bota*, *bote*, *boto*), si bé el llenguatge vulgar castellà, per influència de *botarga*, i amb més o menys extensió geogràfica, li ha creat una variant *abotargado*, tant o més usada que l'altra.

¹ No hi cal més que precisar un detall de poc interès: l'acc. 'espècie d'embotit' no sembla ser purament suposada en castellà, si bé allí rara i ben poc important —pertot secundària—, car també ha existit en anglès, veg. *Shorter Oxford Dict.*, s. v. *botargo*, i sembla que tingui aquest sentit en un ms. català no datat (c. al S. XVIII?) cit. en el *DAG*.

BOTAS i les seves variants BOTERA, BOTERAL, BOTANAL, BOTERN, amb els sentits de 'resclosa', 'saltant d'una resclosa', etc., 'avinguda d'un corrent d'aigua', i el verb DESBOTAR 'sobreeixir o descarregar-se de cop un líquid o qualsevol massa reclosa o continguda', mots més o menys regionals, sobretot aquells substantius, formats per la concurrència de *botar* i *botir* amb els sentits d'omplir-se i saltar, i derivats de l'arrel d'aquests mots. □ 1.ª doc.: dels substantius no en tenim fins a guies i escr. Renaix. (*bo-*

tern, 1851, Escrig); del verb, 1803, Belv., si bé és probable que ja sigui el mateix mot en el *Torcimany* d'Aversó (c. 1390) i en docs. gascons del S. xv.

El més estès d'aqueixos substantius és *botàs*, l'àrea del qual abraça des del Vallespir a la Ribera (de la Tet), i el Capcir fins a bona part del Ripollès, tota la Cerdanya i fins l'Urgellet, reapareixent a la Vall d'Aran. El trobem ja en els més populars escriptors rossellonesos, com Pau Berga i Albert Saisset. En aquest el tenim (*Catalanades*, p. 135) parlant d'una resclosa: «I'ls forcs de ceba s'affluixaven / com s'affluixa un *botàs* quan los taulons són trets!»; però literàriament té més ocasió d'aparèixer una 'acc. que s'ha desenrotllat partint de la idea de 'corrent del regatge de l'aigua d'un *botàs*', pel fet que aquesta sol ser oberbta de cop, perquè l'aigua surti amb força i no se'n perdi pel camí en els llocs secs; d'on s'arriba generalment a la idea d'avinguda brusca d'un corrent d'aigua: «i els gitanos, que fan lo ranxo sus la sorra, / apretats pel *botàs*, qu'arriba en rembolant, / replegant tot, dins llur espant, / cap un altre país s'han enlestits de córrer» (id. 175), «Déu meu!, no trigarà el *botaç* a fer-se pas» (Pau Berga, i un altre ex. en AlcM). Del que diu CGrandó es podria deduir que a l'altra banda de la frontera és un mot d'extensió limitada: «Vallespir i Muntanya del Rosselló *botàs* 'flux de l'aigua que arriba en un rec'», cosa que a la Plana del Rosselló es diria *el botit*, i el mot «rossellonès» segons ell seria *botarada* «obstacle per a aturar l'aigua, taparussa» (*Misc. Fabra*, 183): de fet hi ha *botarada* en aquest sentit en Pau Berga (AlcM), però en realitat *botàs* és un mot si fa no fa general a tota la Cat. fr., encara que en alguns punts pugui haver quedat, més com a nom de lloc entès per tothom, que com el mot d'ús més corrent. Generalment, però, me'l van definir (en les enquestes de 1959-60) com a mot corrent, i això fins a pobles tant al Nord-est com Vilanova de la Ribera i Talteüll, per allà més aviat amb el sentit d'avinguda'; i fins amb valors figurats: «quan ve una cabrada, arriba com un *botàs*», es planyien a Talteüll; «un *botàs* és quan es deixa anar tota d'un cop l'aigua d'una agulla, després de regar» a Vilanova.

Des dels pobles més baixos del Vallespir, dels Aspres i del Conflent predomina pertot el sentit de «réservoir», dipòsit, presa o resclosa: *El Botàs del Mas Nou* a les Illes, *El Botàs* en «el Regatiu» a Montoriol, *el Botàs d'en Pó* a la Menera; *el Botàs de la Llana* me l'identifiquen com «un bací» (fr. *bassin*) a Sant Marçal; passant als Aspres cap a la Tet, a St. Miquel de Llores hi ha *el Botàs d'en Pró* i el de *Can Marc*; un altre *El Botàs* a Ralleu (Ribera amunt), però a Estoer consta que *el Botàs de Biernis* és una «reserva d'aiga per regar» i a Escaró m'ensenyaven, referint-se a una bassa o dipòsit, que als Rocs Negres és on hi ha «el *botàs* de l'aiga». I així igualment en el Capcir; si a Puigbaladó *lo Botàs* és un vessant de serrat és perquè m'expliquen que hi havia un dipòsit, i fins arran de l'estany on neix l'Aude, existeixen *Es Botassis*.